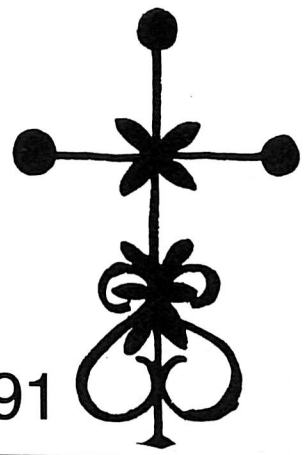

TARVAS

KOTISEUTULEHTI

N:o 2, 1991

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

Tarvasjoen Sotaveteraanit r.y. 25 vuotta

Useimmat muistavat, millaiselta tuntui sodasta palaamisen jälkeen. Suomalaiset olivat taistelleet tosiasiaa voitokkaasti, valtiollisen itsenäisyytensä säilyttäneen, mutta silti heitä pidettiin hävinneinä, joiden piirien mielestä jopa rikollisina. Masennus valtasi mielet. – Tartuttiin työhön, jälleerakennukseen, opiskeluun, maan parantamiseen. Maksettiin hiukeat sotakorvaukset. Yritettiin unohtaa menneet.

Mutta yksi ei unohtunut: aseveljeys! Taisteluiden tulimyrskyssä vahvistunut hengenyhteys ei painunut unhoon, vaikka sotureiden yhdyssiteeksi solmittu valtakunnallinen liitto oli lakkautettu ajan johtaville poliitikoille sopimattomana. Ei, vaan se henkili miesten mielissä odottaen maltillisesti uutta tulemistaan.

Horroksesta havahtuminen vaati runsaat kaksi vuosikymmentä!

Tarvasjoella veteraanien herätettiin näkyvästi eloon elokuun 30.

neina mahtuneet yhteen muodostelmaan! Tämä oli käsittämätön tosiasia ja on sitä yhä vieläkin. Silloinen hämmennys vahingoitti yhteisen asian kehittymistä, sillä useat yhdistykset päättivät pidättäytyä keskusjärjestön valinnasta siihen asti, kunnes yhtenäisyys saavutettaisiin.

Tarvasjoella tämä pysähtyneisyyden aika päättyi 23. 3. 1971, jolloin pidetyssä tupaillassa oli "läsnä 17 veteraania, jotka samalla ovat perustetun Suomen Veteraaniliiton alaisen Tarvasjoen Veteraanit r.y.:n perustajajäseniä", kuten pöytäkirja kertoo. Kuukautta myöhemmin yhdistykselle valittiin hallitus, vahvistettiin jäsenmaksu, valittiin tilintarkastajat ja nimettiin edustajat piiriin kokouksiin. Kun sitten 11. 3. 1973 päätettiin yksimielisesti muuttaa yhdistyksen nimi Tarvasjoen Sotaveteraanit r.y.:ksi oli päädytty siihen nimeen ja organisaatioon, jonka puitteissa toimintamme yhä jatkuu.

Tulosta on lupa pitää tyydyttävänä, mutta on myös syytä kysyä, pääsevätkö kaikki kipujen kiusaamat tarvasjoelais-veteraanit kertaakaan kokemaan kuntoutuksen tuottamaa hyvän olon tunnetta. Lama nakertaa määrärahoja, ikä lyhentää askelta – iltakellon kumahdukset lähenevät...

Laaja-alaista liikehdintää

Eläkeikäiset – siis myös sotaveteraanit – ovat havainneet todeksi sanonnan, jonka mukaan matkailu virkistää ja avartaa näkemyksiä. Retkeilystä onkin tullut meilläkin varsin suosittu, alati voimistuva toimintamuoto. Niinpä jo kesäkuussa 1971 teimme Hämeenlinnan ja Tampereen seudulle ulottuvan retken, jolla oli mukana 41 jäsentä. Näin aloitettu harrastus on sittemmin tarjonnut virkistystään keskimäärin kahdesti vuodessa. Yleensä on valittu kohteet kotimaasta, mutta kahdesti – vuosina 1977 ja 1990 – us-

työ on ollut moitteetonta ja osoittanut voimansa tässäkin toiminnassa. – Todettakoon, että omia tanssiaisia yritettiin järjestää 1970-luvun puolimaisa, mutta niistä oli luovuttava heikon kannattavuuden vuoksi.

Virkistystilaisuuksista on edelleen mainittava vuodesta 1973 säännöllisesti vietetyt pikkujoulut. Useimmiten niitä olemme pyörineet omissa piirissämme, mutta joitakin kertoja olemme lyöttäytyneet pitäjän muiden seurojen tai naapuriveteraanien iloiseen joukkoon.

Hiljentymistä ja laajaa yhteistoimintaa

Vakavoituminen elämän suurten kysymysten edessä ei ole eikä saa olla vierasta veteraaneille. Tarvasjoella on kunnioitettu kansallisen itsenäisyytemme ja siihen liittyvien tapahtumien arvoa sekä omakohtaisesti, että

päivänä 1966 Viljo Laineen aloitteesta. Erkki Laurilan laatiman pöytäkirjan mukaan läsnä olleet 17 miestä päättivät perustaa "Tarvasjoella asuvien rintamalla olleiden yhteisen 'poppoon', jota kutsutaan nimellä Tarvasjoen Rintamamiehet". Laajentava täsmennys tehtiin pöytäkirjaan kuukautta myöhemmin, jolloin päätettiin "katsoa rintamamieheksi kaikki, jotka ovat olleet mukana yhteisellä asialla Isänmaan hyväksi".

Toiminta alkoi vilkkaana, mutta se rajoittui pääasiassa tupailtoihin tai muihin keskusteluhetkiin. Neljän vuoden aikana kokoontuttiin noin 30 kertaa, ja tilaisuuksiin osallistui keskimäärin yli 30 veteraania. Näkyvin tuon ajan voimannäyte oli Jatkosodan päättymisen 25-vuotisjuhla, joka järjestettiin kunnan toimeksiannosta 9. 11. 1969.

Jäseneksi valtakunnalliseen organisaatioon

Sotaveteraanien organisatorinen marssijärjestys oli jo 1960-luvulla muodostunut valtakunnan tasolla parijonoksi, jonka puolikkaat orientoituivat omille tahoilleen tuntematta tarvitsevansa toistensa tukea. Miehet, jotka olivat sodissa olleet yhden armeijan sotilaita, eivät enää veteraani-

Juhlaleisöä Tarvasjoen Sotaveteraanien 25-vuotisjuhlissa.

Kuntoutus käyntiin

Veteraanien keskuudessa oivallettiin alusta alkaen, että yhdistyksen keskeisiksi tavoitteiksi tuli omaksua yhtäältä fyysisen kunnon, toisaalta henkisen vireyden kohottaminen ja säilyttäminen. Tämän ohjelman parissa olemme enimmäkseen ponnistelumme suorittaneet ja siihen uhranneet valtaosan käytettävissä olleista varoista.

Ensimmäiset kuntoutettavat päätettiin lähettää Ruissalon Kylpylään 25. 4. 1979, ja joitakin vuosia myöhemmin jäseniämme ohjattiin myös Naantaliin. Tähän mennessä kaikkiaan noin neljännes jäsenistöstämme on täten saanut osalleen valtion kustantaman pariviikkoisen kuntoutusjakson. Suunnilleen saman verran on annettu osittain omarahoitteista kuntokurssitusta Hoikan Opistossa Vammalassa ja Tammelassa sijaitsevassa Eerikkilän koulutuskeskuksessa. Kun tähän lisätään määrärahat kotipaikkakunnalla tapahtuvaa hierontaa ja uinitierapiaa varten, voidaan todeta enemmistön jäsenistämme saaneen mahdollisuuden jonkin tasoiseen kuntoutukseen joko valtion, Sotaveteraanien Huolto- ja Tukiyhdistyksen tai oman yhdistyksemme rahoituksin.

kaltauduttiin katsastamaan Itä-Karjalan maisemia – nyt jo vastarintaa kohtaamatta! Myös Ruotsissa ja Ahvenanmaalla on retkeilty.

Retkien rinnalle on noussut paikallisten pankkien ja liikelaitosten sekä yksityisten kansalaistenkin järjestämiä virkistyshetkiä. Saunaillat monipuolisine tarjoiluineen ovat muodostuneet kesäisiksi vakio-ohjelmiksi, joiden ansiosta on päästy kohottautumaan tavanomaisen arjen yläpuolelle. Tähän terapeuttiin ryhmään on luettava ehdottomasti myös naapuriveteraanien kesken kehitetty yhteistoiminta. Yhteyksiä oli luotu ja ylläpidetty kokous- ja rupattelutasolla jo aiemmin mm. lietolaisten parissa, mutta v. 1976 hanke laajeni näkyväksi, kun Kyrön Seudun ja Marttilan Sotaveteraaniihdistysten kanssa järjestettiin ensimmäinen yhteinen illanvietto. Se onnistui erittäin hyvin sekä ohjelman että taloudellisen tuloksen kannalta, ja rohkaisi jatkamaan yhteiseloa.

Toimia kehiteltiin pyrkimällä alueellisesti laajempaan kokonaisuuteen. Näin saivat alkunsa ensin kahdeksan, sittemmin kymmenen yhdistyksen yhteiset ohjelmalliset illanvietot, Kymppi-illamat, joiden jatkuva sarja on koonnut kiitettävän runsaan yleisön kahdesti vuodessa joko Aurantaloon, Kisariheen tai Tarvashoviin. Yhteis-

Juhlissa muistettuja veteraaninaisia ja -veljiä.

pyrkimällä tekemään asiaa tunnetuksi erityisesti nuoren väen keskuudessa. Kun Talvisodan päättymisestä oli kulunut 35 vuotta 13. 3. 1975, järjestimme seurakuntamme kanssa veteraanien kirkkopäivän jumalanpalveluksiin ja juhlineen. Kirkkopäivien perinne on jatkunut tähän saakka katkeamattomana.

Kymmenvuotisen toimintansa kunniaksi yhdistyksemme sai näkyvän tunnuksen, Tarvasjoen Lions-Clubin lahjoittaman lipun, jonka nauhaus ja vihkiminen toimitettiin veteraanisunnuntaina 8. 8. 1978. Uljas symbolimme on sitten juhlistanut mm. 20-vuotisjuhlamme, Veteraanikiven paljastusta v. 1989 sekä monia muita taipailemme korkeita hetkiä.

Maakunnalliseen yhteistoimintaan olemme osallistuneet Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin johdolla. Piirin vuotuisille kesäjuhlille – jotka muuten järjestimme Marttilan Sotaveteraaniihdistyksen kanssa v. 1983 – olemme pyrkineet osallistumaan suurin joukoin. Myös keskusjärjestömme Suomen Sotaveteraaniliiton liittopäivillä yhdistyksemme on ollut edustettuna.

Naiset liittyvät tueksemme

Kesällä 1979 perustettu naisjaosto on toiminut suurenmoisena tukenamme niin taloudellisessa kuin henkisessäkin mielessä. Se on käytännössä osoittanut todeksi yleisen havainnon, jonka mukaan parhaatkin miehet yltävät tuloksiin vasta naisten tartuttua tukitoimiin! Veteraaninaiset (tätä kunnianimitystä lienee lupa käyttää) ovat kartuttaneet kassansa moninaisin keinoin niin, että heillä on aina ollut valmius mm. kahvi- ym. tarjoiluun järjestämiseen väkierikkaisakin tilaisuuksissa. Tästähan saimme maistuvan todistuksen ravintolan puolella. Sitäpaitsi naisjaostolta on liennyt suoranaista raha-avustustakin, kun yhdistyksen varsinainen kukkaro on jostakin syystä joutunut ahdinkotilaan. Sanalla sanoen: naisten osuus yhdistyksemme elämässä heidän 15-vuotisen toimikautensa aikana on laadussaan korvaamaton ja ansaitsee kunnioittavan kiitoksen.

Eversti A. Kairinen piti juhlapuheen.

Jäsenistö ja hallinto

Yhdistyksemme ensimmäisinä toimintavuosina jäsenmäärä kohosi parhaimmillaan lähellä puoltatoista sataa. Tällä hetkellä riveissämme on 128 veteraania. Kuolema on harventanut joukkoa enemmän, kuin uutta on sijaan tullut. Vain ulkopuolelta tuleva vahvistus voisi tukevoittaa tulevaisuutemme perustusta.

Meillä on ollut onni saada pitää asioiden hoidossa pitkään uurastaneita toimimiehiä. Niinpä perustamiskouksen koolle kutsunut Viljo Laine johti joukkoa vuoteen 1980, jolloin sairaus pakotti hänet luopumaan tehtävästä. Hänen seuraajansa Pentti Satopää ahkeroi pj:na iltahuutoonsa asti tämän vuoden alkupuolelle. Nykyinen pj. Arvo Tolvanen on siis vasta kolmas mies nuijan varressa.

Sihteeritkään eivät sanottavasti häviä toimintavuosien määrissä, sillä nykyinen, v:sta 1987 toiminut Jaakko Rönne on vasta neljäs "puukholari". Hänen edeltäjiään ovat olleet Erkki Laurila 1966–1971, Armo Laine 1972–1981 ja Antti Vastamäki 1982–1986. Niinikään eräät hallituksen jäsenet ovat ratkoneet yhdistyksen ongelmia perustamisesta alkaen.

Edellä on esitetty pääpiirteittäin niitä vaiheita, tekoja ja tuloksia, jotka sisältyvät Tarvasjoen Sotaveteraanit r.y.:n 25-vuotiseen olemassaoloon.

Tämä on muistamisen, kiittämisen ja tähyilemisen paikka.

Tiedämme, mitä on tapahtunut, ja tunnemme kiitollisuutta siitä, mitä olemme saaneet.

Katseemme ei kuitenkaan yllä tulevaisuuteen. Emme tiedä, mikä on tämän yhdistyksen kohtalo ja tila vaikkapa vuosikymmenen, parin kuluttua, kun enimmät veljemme on viikate vienyt, eikä jäljelle jääneistä ole kuntosaa kohottajiksi. Mikä on silloin edessämme?

"Lapset ja lastemme lapset, teidän nyt vuoronne on!"

Kuulkaa kutsumme ja liittykää meihin!

Tulkaa tupailtoihimme, lyöttäytykää retkikuntiiimme, kiinnostukaa tapahtumista, joista vain me osaamme kertoa!

Luovuttakaa luovuuttanne ja elämänhaluanne meille, että kestäisimme ponnisteluissamme vielä pitkään tällä yhteisellä kohtalontieillämme!

Tulkaa sisariksi ja veljiksi veljien keskelle – veljien, jotka eivät jättäneet.

Lauri Heimonen

Silloin 20-luvulla

Silloin olivat mäet korkeampia, notkot syvempiä ja polut mukavan mutkikkaita.

Papin ahre portin kohdalta sillalle oli silloin iso. Hyvällä kelillä siitä laskettiin mäkeä vesikelkalla – eikä ollut liikenteestä vaaraa.

Sillalta näkyy kylän alla Äijälän lampi. Siinä oli silloin paljon kalaa, matikoitakin saatiin joskus.

Tois puolt jonnekin lähtee oikealle Euran kuja. Sitä on leppoisa kävellä Eurankylää kohti. Kylän reunassa sopii seisautua ja kääntyä katsomaan nykyistä maisemaa. Siinä se on Euran turku ja maailman napa.

Sanonnan alkuperästä en ole päässyt selville.

Idässä päin näkyy koulu ympäristöineen, Kenttätuvan mäki, Syrjälä, Kujanpää, Moisio ja kaikki mitä niiden ympärille on rakennettu.

Eurankylä on vanha viehättävä ryhmäkylä, kolme taloa – Seppä, Vanha-talo ja Uusitalo – monine rakennuksineen, joiden välitse tie pujottelee. Jos talojen jälkeen makasiiniin luota poikkeaa oikealle tilustielle, pääsee Niemennippuun asti. Se on isonjoen ja pikkujoen eli Paimionjoen ja Tarvasjoen yhtymäkohta, niemessä komeat kuuset. Siellä on näkemisen arvoinen maisema, keväällä tuomen kukkimaailman nimenomaan.

Mutta palataanpa Koskirannan portille ja suunnataan siitä kirkonmäelle.

Juhlallinen rauha kirkon ympärillä. Kauniisti hoidettu kirkkotarha. Kirkon takaa näköala Turkuun päin.

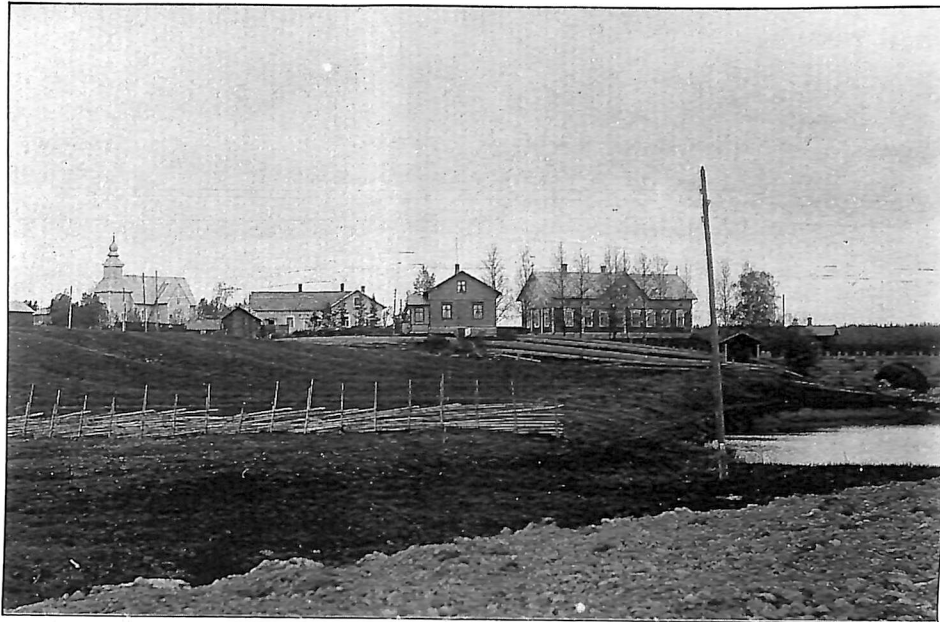
Pikkuflikkana kävin usein Valstenskassa tervehtimässä. Mennä tartti, vaikka hautuumaan takamaisen portin kivellä aina juoksi muurahaisia.

Siellä on vieläkin Tuomiston vanha torppa omassa rauhassaan kuin Herran kukkarossa, pehmeä nurmi kartanolla.

Oli se Valstenska vain verraton muori, viisas ja visu. Tiesi asiat, mutta piti tiedot takanaan. Lehmät olivat suvisin laitumella Viarun ahteella, kaukana jokirannassa. Sinne muori asteli ehtoin aamuin maantien syrjää pieniä puurattaita työntäen, rattailla lypsinastiat ja haukkapalaa lehmille.

Kun Maria Valsten jäi leskeksi muutti hän pikkutuvan puolelle asumaan. Talvella kovilla pakkasilla kylmäsi selkäpuolta. Muori keksi keinon: teki itsensä mittaisen kangaspussin, jonka täytti pitkällä oljilla ja pani maata mennessä selän taakse lämmikkeeksi. "Tein askarrusajän –" hän tuli tyytyväisenä kertomaan.

Valstenska tutkaili tarkoin kirkon nurkkia. Pois heitettyjen sepeleitten silkiset nauhat hän otti vaivihkaa talteen, – mustia valkoisia kretliinisä, keltaisia. Niistä hän leikkeli ohuita

Euran turku ja mailman napa, Papin silta ja Äijälän lampi.

Maria Valsten jäi leskeksi. (valok. Kalle Laaksonen)

Pikkuflikoi ja -poikii.

suikaleita ja ompeli säkkikankaalle kuvikkaita kynnysmattoja. Kun valmistuin opettajaksi, hän toi lahjaksi sellaisen ja sanoi: "Sinne sun on sitten mentävä perässä mihin se leipä-kakku edellä kiirii".

Monta kertaa nuo Valstenskan sanat muistin, kun tuota mattoa Nilsiasä kulutin.

Kotoa Knaapille päin mentäessä oli vasemmalla Ollisen huaneet. Ovat vieläkin, hiukan pyrkien maan sisään painumaan, mutta siistinä ja hyvin hoidettuna kaikki.

Silloin niissä asuivat Ollinen ja Olliska, Ollisen Kalle, Arvo ja Helmi. Ollinen oli seppä, hiljainen, musta, pienehkö mies. Paja oli tien toisella puolella, suunnilleen nykyisen puhelinkioskin paikalla. Pimeällä kipenät sinkoilivat piipusta ja kilkut kuului tielle. Ollisella oli jo silloin radio. Heille sai mennä keskiviikkoiltana kuuntelemaan Markus-sedän lastentuntia, – jos läksyt oli luettu.

Entisen Osuuskassan paikalla oli nahkuri Aurasen rivi ja töyräntakana kohisi Sahankoski (Euran koski). Kunnantalon paikalla oli Knaapin Riihi. Ei sinne menty...

Maantieltä lähti torkhuaneen ohitte peltotie. Siitä mentiin Laaksosen Jussin polkupyöräverstaalle. Voi sinne olla muutakin asiaa. Verstaan katolle oli kiinnitetty polkupyörä ylösalaisin. Se näkyi kauas ja sopi Jussin tyyliin.

Laaksosen Aaku oli puuseppä niin kuin jo isäkin oli ollut. Hän nikkaroi huonekaluja, maalasi ja puleerasi töhinsä kauniin pinnan.

Veljeksistä Kalle oli valokuvaaja ja hyviä kuvia ottikin. Niitä hänen ottamia kuvia on paljon vanhoilla tarvasjokilaisilla pitkin pitäjää vielä nytkin.

Vanhan Kuukkalan vierestä meni tie Sarparantaan. Sarparannan Franssi lauloi kirkkokuorossa tenoria. Hän oli myös urkujenpolkija, tärkeä tekijä kirkkomenojen tapahtumisissa.

Jatketaan matkaa maantietä pitkin Knaapin, Heikkilän ja Päivärinnan talojen ohi.

Tullaan peltoaukealle. Ennen metän syrjää on notkoja ja niiden pohjalta vesiojat jokea kohti virtaamassa. Näitä ylitettäessä on maantiessä kolme krotta: Kuivio, pikku-Rasu ja iso-Rasu. Ensimmäinen on alas-ahre ja sitten ylös-ahre. Ahteilla kasvoi keväisin kirjavanaan valkovuokkoja, kiurun-kannuksia ja käenrieskoja. Sieltä haettiin kukkia äitienpäiväksi.

Juuri ennen ison-Rasun ahretta on Ojarinnan paikka. Siellä asui suutari Sarlinin perhe. Oskari Sarlin oli kirkonvartijana hyvin monta vuotta. Jal-kaisin hän kulki matkan kirkkoon kunnes pojat ostivat hänelle polkupyörän, jolla hän opetteli ajamaan. Lapset pääsivät usein mukaan kirkkoon, ihan torniin asti, kun isä meni kelloja soittamaan. He saivat panna

Ollinen ja Olliska.

nummerot tauluun aamulla, avustaa kolehtin kokkoomisessa ja istua isän vieressä kirkonvartijan penkissä kuorin sivulla. Lauvantaiehtona kun pappi tuli kelloja soittamasta, perhe asettui pöydän ympärille, laulettiin virsiä ja luettiin Kirkkopostillaa.

(Saima Sarlinin kuvaus, kerrottu v. -87)

Kotiseutuni – silloin ja nyt.

Tarvasjokilainen maisema taloineen ja teineen, kirkko keskellä kylää, koulu omalla mäellä.

Viljavat pellot, rauhallinen joki, ison veden aikoina koskien kohina.

Se on myös Nokan väljän kauhian kylmä viuka, kanta-asukkaiden tasaisena pulppuava klookki murre, täällä ennen eläneiden ihmisten askelten jäljet maan kamarassa, aamukellot ja ehtookellot, kerran sanomakellot, – myöskin minulle.

Maaliskuussa 1988

Alli Koskiranta
(silloin pikkuflikka)

Ryhmäkuva Mahlamäessä 1920 pidetyiltä kutomakursseilta.

Naisten käsitöistä Tarvasjoella vanhoina aikoina

Muistellaanpa tarvasjokilaisen naisen töitä aikana, jolloin rahaa liikkui erittäin vähän. Kodin ja maanviljelyksen ja karjanhoito vaativat paljon myös naisten töitä, koulutusta oli vähän, mutta taitoja opittiin sukupolvelta toiselle.

Raaka-aineista pellavat kasvatettiin ja jalostettiin kotona, vaikka se vaati monia työvaiheita. 1930-luvulla alettiin osa kehräyttää tehtaassa, mutta lanka ei ollut yhtä kestävä, kuin kotikehräinen. Lampaista kasvatettiin, vaikka luonnonlaitumia lampaille paikkakunnalla ei juuri ole, kuten esim. saaristossa. Puuvillaisia loimilankoja ostettiin punttikaupalla, lisäksi joitain koristelankoja.

Tarpeita kodeissa oli paljon.

Maanviljelys aiheutti omat tarpeensa:

Säkkejä kului paljon ja ne olivat suuria, 100 kg viljaa vetäviä rohdinsäkkejä. Eipä taitaisi nykyinen työsuojelu hyväksyä. Eri väriset raidat ilmaisivat myllärielle säkkien omistuksen Suunarut olivat kauniita pellavangoista palmikoituja. Säkkien paikkaaminenkin oli iso työ joka syksyksi.

Hevosenvaatteet (loimet) valmistettiin karvavillalankasekoituksesta, jotta se kosteanakin lämmitti reessä istujaa ja välillä hevosen selkää. Raidallisia nämäkin olivat.

Rekivaatteet olivat mustapohjaisia ja iloisesti koristeltuja tupsuineen päivineen, komeasti ne heiluivat kulkusten kilistessä joulukirkosta kilpaa tulvaessa kynttilöiden loistaessa talojen ikkunoissa.

Rekivällyt lämmittivät verka- tai sarsipäällisin suurimmista lampaista valmistettuna.

Ohjaksiakin näki kateina kotipunttaisina.

Saali oli usein vielä reessä istujan harteilla tai lapsen ympärillä. Saaleissa oli fransut (hapsut) joka sivulla ja värit lampaanharmaata-ruskean-valkoista-mustanruudulliseksi kudottuna tai leveä raita reunoissa.

Sarsia kudottiin miesten pukukaikaksi villa tai puuvillaloimiin. Naisten sarsi oli ohuempaa. Tarvasjokilaisista räätäleistä Aarne Reini ainakin osasi valmistaa komeita miesten pukuja, joissa oli oikein liivi kellotaskuineen.

Rohdinhoussuja ja mekkojakin näki ainakin ennen sotia kesävaatteina vanhoilla miehillä.

Puuvillalangoista on kudottu jonkun verran **hame-esiliina**-(kerstuuki) ja **nenäliina** ja **pääliinakankaita** (nestuukit).

Kansallispuvukangasta (Orimattilan puku) on kudottu ainakin 1920-luvun alusta lähtien, vaikka Auranmaan puku onkin vasta viime vuosikymmenellä syntynyt.

Suurilan Töyryllä 1861 kudottu ryijy kuului Matilda Eufrosyne Heikin-tyttärelle.

Seinällä hevosen vaate villaa ja kalkkikarvaa vuodelta 1920, palustin nauhoja ja 1918 kudottu nenäliina, uutta ja vanhaa pellavaa, sekä pellavaverhot, jotka on kudottu oman mökin pellavista 1970.

Naisten pellavapaidat olivat lyhythäisiä aivinalangasta kudottuja. Arkipaidoissa tosin oli karkeampi helmaosa n.s. kivijalkapaita.

Miesten paidat valmistettiin pellavasta tai flanellista kotona. Hyvin päällä työssä istuviksi työpaidoiksi ja kalsareiksi.

Puhemiehen ja kuolinpaidat olivat myös tärkeitä.

Vanttuun ja sukan kutomista riitti aina ehtoopuhteiksi ja kyläilytyöksi, kun piipahdettiin naapuriin lämpimäisiä viemään, siihenkin oli aikaa:

Sukkanauhut punottiin viitelöimällä vielä vuosisadan alusta villalangoista.

Petivaatteista kudottiin raidallisia tyyny- ja palstarikankaita. Täyteenä oli uudet pitkät rihioljet joka syksy.

Palstarin päällä oli vaaleista räysytä kudottu ”ryysyvaate” nykykielellä poppana, sen päällä 1/2 sänkyyn ulottuva rohdinraiti.

Vieraille petattiin patjanpäälle vaalea raidallinen, ohut **villavaippa** ja sen päälle pitkä **pellavalakana**.

Tyynyvaaru vedettiin tyynyn suojaksi. Pääliinakana koristeltiin kauneilla reikäompeleilla, pitseillä tai poimintaraidoilla, samoin tyynyliinat.

Peittona pidettiin täkkisarsista kudottua täkkipookilla valmistettua

Kuva pöydänkattamisnäyttelystä. Seinällä rohdinsäkki, kottikoiset puvut, tuohikori, joka löytyi öljyisenä pellon ojasta, kynttilänjalka 1700-luvulta, padan alla pataluha ja leipien alla vanha paade.

pumpulitäyteistä täkkiä, johon saatiin värjättyä vahvaa vuorikangasta kaupan valkoisista vehnäjuhosäkeistä.

Vällyt olivat talvipeittoja sarsipäällisin.

Sängynpeittoja kudottiin villasta, räysystä ja pellavasta sivusta vedettyihin sänkyihin, päästä lykättäviin usein kauniita trällipeittoja. Heteka-

jatkuu siv. 7

Pastori Kaarina Mäkinen

Joulun valo

Joulu lähestyy. On meneillään vuoden pimein aika. Mieleeni nousee muistikuva lapsuudesta Tarvasjoelta. Olimme aamuvuorilla matkalla koulun kuusijuhlaan Suurilaan. Pakkanen puri kirpeästi, maa oli musta, ja korkealla yläpuolellamme kimmelsivät lukemattomat tähdet. Laskeutuessamme alas Kotamäen ahdetta näimme idän taivaanrannalla kirkkaan vilkkuvan aamutähden. Kuljimme hiljaa joulutaivaan alla. Vaatimaton muisto? Ehkä. Kuitenkin se palaa joka vuosi joulun edellä mieleeni.

Olen jo kauan asunut kaupungissa. Sen valot vangitsevat katseen maan pinnalle. Tapahtuu paljon. On paljon tehtävää, nähtävää, koettavaa. Täällä ihminen nauttii ja kärsii, iloitsee ja itkee, mutta taivaan tuiketta hän ei juuri näe eikä huomaa. Joskus tähtiä tuleekin ikävä. Niitä täytyy oikein lähteä etsimään.

Taivaalle katsellessa kylläkin avaruuden mittasuhteet alkavat huimata. Ihminen on pieni. Pelottaisi, jos ei olisi saanut lukea Raamatusta, että jossain on sekä tähtien että ihmisten Luoja ja kaitsija. Hän sanoo: "Minä tunnen sinut nimeltä." "Minä tiedän, missä sinä asut." "Iankaikkisella rakkaudella minä olen sinua rakastanut, sen tähden minä olen vetänyt sinua puoleeni armosta." Tämä rakkaus, itse Jumala, tuli keskellemme, kun Jeesus syntyi maailmaan. Turhaan Jumala ei järjestänyt viestiksi kirkasta tähteä Beethovenin taivaalle! Jeesuksesta tuli kärsivä Kristus, joka maksoi täydellisesti syntivelkamme, voitti puolestamme pimeyden ja kuoleman ja avasi meille oven Jumalan iankaikkiseen valtakuntaan. Kuolleista nousseena hän elää ja toimii joka päivä hyväksemme. Emme ole yksin emmekä vaihtelevan onnemme armoilla. Saamme turvautua häneen ja pyytää, että hän ottaa elämämme ohjat turvallisiin käsiinsä.

Ehkä sinä koet kuitenkin olevasi nyt pimeässä. Ehkä painiskelet yksin monien kysymystesi kanssa. Ehkä menneisyys ahdistaa ja tulevaisuus pelottaa tai arkiset huolet ja kivut puristavat. Älä menetä toivoasi! Ole yhteydessä Vapahtajaan, joka on lähelläsi. Hän puhuu Raamatusta sinulle. Usein hän lähettää avun pienten asioiden ja toisten ihmisten kautta. Seurakunta on tukenasi. Saatat myös itse olla ystävänä jollekulle, jolloin omaakin taakkaa kevenee. Pääset eteenpäin.

Jouluna varmaan kiinnitämme kuusemme vanhan tavan mukaan taas latvatahdan. Kun sen teet tänä vuonna kodissasi, voit samalla iloita samumattoman toivon syttymisestä maailmaan. Sen lupaus ja täyttymys on tässä:

"En ollut vielä syntynyt, kun synnyit auttajaksi. En armoas mä kysynyt, kun tulit turvaajaksi. En vielä ollut päällä maan, kun riensit tänne maailmaan, aukaisit taivaan mulle.

Sua Vapahtaja rukoulen, Sit' älä multa kiellä: Tää ota sydän syntinen asuaksesi siellä sen valtiaana ainiaan, niin että murheissani saan sult' avun, lohdutuksen."

Vanha virsikirja 14: 2,6

Mikä ihmeen lääninrovasti?

Näin ovat tarvasjokelaiset ihmetelleet kuluvan vuoden aikana, kun heidän kirkkoherransa nimitettiin lääninrovastiksi. Koskaan aikaisemmin ei Tarvasjoella ole ollut lääninrovastia.

Hiippakunta jakaantuu hallinnollisesti rovastikuntiin. Arkkihiippakunnassa niitä on yksitoista. Rovastikunnat taas muodostuvat seurakunnista. Paimion rovastikunta, johon Tarvasjoki kuuluu, käsittää 7 seurakuntaa. Lääninrovasti on rovastikunnan johtaja ja rovastikuntakokouksen puheenjohtaja. Hän on samalla rovastikunnan pappien esimies ja piispan "oikea käsi" rovastikunnassa. Kun arkkipiispalla on varsin suuri työtaakka koko kirkon hallinnossa, hän on

osan tehtävistään siirtänyt lääninrovasteille kuten esim. pappien virkaanasettamiset, seurakuntatalojen ja hautausmaiden vihkimiset jne.

Ehkä hankalimpia asioita, jotka voivat tulla lääninrovastin eteen, ovat papiston keskinäiset riiteltyt ja papiston rikkomukset. Silloin hän joutuu suorittamaan esitutkinnan ja yrittämään sovittelua riitapuolten kesken. Onneksi tällaiset asiat ovat melko harvinaisia, mutta valitettavasti eivät kuitenkaan tuntemattomia.

Todettakoon vielä, että tuomiokapituli nimittää jonkun rovastikunnan kirkkoherroista lääninrovastiksi papiston suorittaman vaalin perusteella. Virka on sivutoiminen.

Tarvasjoen seurakunnan työntekijät onnittelemassa uutta lääninrovastia nimityksen johdosta Tarvasjoen pappilassa 4. 11. 1991.

TERVETULOA KIRKKKOON!

- * ti 24.12. klo 16 jouluaaton hartaus
- * klo 22 jouluyön messu
- * ke 25.12. klo 7 joulukirkko

HAUTAINHOITORAHASTOSTA

Tarvasjoen seurakuntaan on tarkoitus ensi vuoden aikana perustaa hautainhoitorahasto. Tarve on ilmeinen, sillä aika moni ihminen on jälkisaadöksessaan tai muutoin selvästi ilmaissut tahtonsa ja osoittanut varat, joilla hänen hautansa hoidosta tulisi huolehtia. Piispantarkastuksessa sivuttiin myös tätä asiaa ja seurakuntaamme rohkaistiin perustamaan rahasto. Kirkkolain mukaan haudat on pidettävä hautausmaan arvoa vastaavasti hoidettuina.

Sukuhaudan hoidosta vastaa hautapaikan haltija. Hautapaikan haltijalle sukuhaudan osalta olevasta kunnossapito- ja hoitovelvollisuudesta seurakunta voi ottaa vastatakseen kerta-kaikkista rahakorvausta vastaan joko ainiaksi tai määräajaksi. Seurakunnat ovat luopumassa ainaishoidoista, koska ne ovat osoittautuneet selvästi tappiollisiksi velvoitteiksi. Kirkkolaki määrää myös, että seurakunnan vastaanottamat rahakorvaukset on hoidettava kirkkovaltuuston vahvistamien tarkempien määräysten mukaan erityisenä rahastona, jonka tuotolla suoritetaan niiden hautojen kunnossapito ja hoito, joista seurakunta on sitoutunut huolehtimaan. Rahaston rahavaroja on hoidettava erillään seurakunnan hallinnassa olevasta muusta omaisuudesta.

Seurakunnat tekevät tavanmukaisesti kesähoitosopimuksia ja pitkäaikaisia haudanhoitosopimuksia. Hoitomaksu tulee riippumaan sopimusajan pituudesta, jossain määrin myös korko- ja inflaatiotekijöistä. Rinnakkaispaikasta määrätään myös eri maksu kirkkovaltuuston päättämällä perusteella. Esimerkinomaisesti maksut voisivat olla seuraavat:

Kesähoito
1 sija 200,-+kukat.
Vier. lisäpaikka+100,-.
Pitkäaik. sopimukset
10 v. 2.500,-+
vier.paikka 1.250,-=3.750,-.
15 v. 4.000,-+
vier.paikka 2.000,-=6.000,-.

Haudanhoitosopimuksessa määritetään, mitä sopimukseen kuuluu. Siinä voidaan sopia esim., että se käsittää rikkaruohojen ja roskien poistamisen, kukkien istuttamisen ja hoidon, ruohon leikkaamisen ja kylvämisen sekä hauta-alueen kunnossapidon.

Toivon mukaan rahasto saadaan aikaan. Se edistäisi myös sen kirkkolain vaatimuksen täyttymistä, jonka mukaan seurakunnan on pidettävä hautausmaa siistinä ja sen arvoa vastaavasti hoidettuna.

Ilkka Lindström
taloudenhoitaja

Osaatko ripittäytyä?

Näin voinee kysyä suomalaiselta. Kuitenkin lähes jokainen meistä kaipaava sisimmän keventämistä joskus. Julkaisemme Helsingin Tuomas-messun tiedotuslehdessä olleet ohjeet ripittäytyjille. Niistä olisi apua ehkä Sinullekin. Miten niitä käyttäisit hyväksesi?

Ensiksi voit ottaa ne mukaan kirkkoon. Jokainen jumalanpalveluksemme alkaa synnintunnustuksella. Ennen kirkonmenojen alkua voit hiljaa itsekseksi lukea nämä kysymykset ja ne, jotka tunnet omiksesi, kertaat synnintunnustuksen aikana.

Toiseksi voit ottaa yhteyden pappiin (p. 847 120) ja pyytää yksityistä ripittäytymistä hyvissä ajoin ennen jumalanpalveluksen alkua joko sakastissa tai alttarikaiteen ääressä. Tietysti voit sopia papin kanssa jonkun muunkin ajan tai paikan. Jos oman seurakunnan pappi tuntuu liian tutulta, voit ottaa yhteyden johonkin muuhun pappiin. Pappia sitoo ehdoton vaitiolo.

- Olenko rukoillut aamuin ja illoin?
- Onko Jumalan sana minulle rakas?
- Olenko jäänyt pois seurakunnan yhteydestä ilman pätevää syytä?
- Olenko kantanut Jumalan eteen työtä, iloni ja murheeni?
- Olenko kääntynyt hänen puoleensa kiusauksissani?
- Olenko ollut kotona kärsivällinen ja iloinen sekä osoittanut rakkautta ja hyvyttä?
- Olenko ollut kuuliainen vanhemmilleni ja osoittanut heille kunnioitusta?
- Olenko ollut valmis jakamaan omastani lähimmäisilleni ja erityisesti köyhille?
- Olenko puolustanut niitä, joille on tehty vääryyttä tai joita kohdellaan tylysti heidän erilaisuutensa takia?
- Olenko ollut kovasydäminen ja väheksyvä vaikeasti käyttäytyviä, köyhiä, sairaita tai vanhuksia kohtaan?
- Olenko puhunut totta vai olenko valheellisin sanoin vahingoittanut toisia?
- Olenko herkästi arvostellut ja tuominut toisia?
- Olenko käyttänyt väärin minulle osoitettua luottamusta?
- Jos olen itse kärsinyt vääryyttä, olenko ollut valmis sovintoon, antamaan anteeksi ja jatkamaan yhteyttä Kristuksen rakkauden takia?
- Olenko kantanut vastuuta lähimmäisteni turvallisuudesta, erityisesti liikenteessä?
- Olenko varastanut tai muuten luvatta ottanut toisten omaisuutta ja aiheuttanut heille vahinkoa? Olenko hyvyttänyt aiheuttamani vahingon?
- Olenko käyttänyt oikein ajan, josta minulle maksetaan palkka?
- Olenko kohdellut ystävällisesti eläimiä ja pitänyt osaltani huolta luonnon puhtaudesta?
- Olenko kärsivällisesti kantanut minua kohdanneet vastoinkäymiset?
- Olenko antanut kärsimysten lähentää itseäni Kristukseen vai olenko torjunut ne ja yrittänyt laittaa ne toisten syyksi tai kannettavaksi?
- Olenko pyrkinyt säilyttämään sydämeni ja ruumiin puhtauden?
- Olenko tahrannut ruumistani arvottomilla sanoilla, ajatuksilla tai teoilla?
- Olenko johtanut toisia syntiin?
- Käytänkö vapaa-aikaani Jumalan tahdon mukaisesti?
- Olenko pelon tai tekopyhyyden tähden tehnyt vastoin omaatuntoani?

Keskiaukeama:
Alli Koskiranta
Jouko Kyyrö
M.-L. Lindström
Timo Teinonen

Ensi kesänä PERHELEIRILLE!

Tekeekö mielesi katkaista arjen rutinit? Purkaa kertyneitä paineita, stressiä? Antaa muiden tehdä ruuat ja vapautua välillä lastenhoidostakin? Silloin ehdottaisin harkittavaksi lomanviettotavaksi perheleirille lähtöä.

Meidän perheellä on ollut jo yhdeksänä kesänä tapana mennä jonnekin perheleirille. Paikkoja on ollut monia: Vivamo, Jukajärvi, Tervonsalmi, Kairosmaja, Vuokatinranta. Viimeksimainitussa olemme käyneet nyt neljänä kesänä peräkkäin.

Mikä hinku meillä sitten on ollut näille leireille?

Pienten lasten kanssa ei kaikenlaisia lomiam ole helppo toteuttaa. Varsinkin Vuokatinrannassa lastenhoito on toteutettu hyvin: Eri-ikäisille lapsille on omaa ohjelmaa, niin että vanhemmat voivat olla osan päivää keskenään.

Majoitusvaihtoehtoja on ollut pienistä lomamökeistä takkamökeihin, joissa on jopa oma sauna. Lasten viihtyvyyttä on lisännyt erinomainen uimaranta.

Eniten olemme kuitenkin pitäneet aikuisten ohjelmasta. Muutama tunnin päivässä aikuiset ovat voineet kuunnella mielenkiintoisia raamattutunteja tai muita alustuksia liittyen perheiden omiin asioihin, jutella pienemmissäkin porukoissa, purkaa siintään usein hyvin luottamuksellisella tavalla. On ollut mukava voida kertoa omista kokemuksistaan ja kuulla toisilta vastaavista asioista. Erityisesti mieleen ovat jääneet "iltalamput" klo 22, jolloin kaikki kynnelle kyenneet vanhemmat ovat kokoontuneet vielä juttelemaan päivän aiheista tai muusta kiinnostavasta. Yhdessä on myös voitu rukoilla.

Lomalla on hyvä ei vain purkaa kertyneitä paineita vaan myös ladata akkuja arkea varten. Juuri tässä mielessä olemme kokeneet perheleirit antoisiksi. Kun tavallisen lapsiperheen jatkuvan touhun keskellä tahtoo vanhempien oma "henkinen huolto" jäädä retuperälle ja Jumalakin helposti unohtuu kuvioista, on perheleirillä voinut kasvattaa juuriaan siihen maa-

perään, josta ravintoa on tarjolla kivi- ja viikinki-ajan vuodenaikojen varten.

Vuokatinrannassa järjestetään kaikkiaan neljä perheleiriä sekä yksi avioliittoleiri kesän aikana. Näistä voit halutessasi tiedustella ja pyytää esitteen puhelimitse: Vuokatinrannan loma- ja kurssikeskus, puh. 986-640 261. Vuokatinranta sijaitsee Kajaanin lähellä Vuokatissa ja sen omistaa Suomen Raamattuopisto.

Muista leirikohteista tekee mielenkiintoista vielä Kairosmaja, joka sijaitsee Pyhäntäntien juurella. Siellä päiväohjelmaan liittyy jokapäiväinen useamman tunnin patikkaretki maastoon. Suosittelemme Lapin luonnosta kiinnostuneille, varsinkin jos ei ole ihan pieniä lapsia. Kairosmajan omistaa Kansan Raamattuseura, joka järjestää muissakin lomakohteissaan joitain perheille tarkoitettuja leirejä. Näistä kaikista saa tietoja Vivamon toimistosta, puh. 912-877 55.

Muutkin yhdistykset ja järjestöt voivat järjestää perheille tarkoitettuja leirejä, mutta niistä minulla ei ole tarkempaa tietoa eikä omia kokemuksia. Kuuluisia ovat ainakin NMKY:n järjestämät mammuttamatset avioliittoleirit, jotka keräävät joka kesä satoja perheitä.

Timo Teinonen

Saarnan piti toinen nainen, joka puhui Fujianin murretta tai kantonin kiinaa, koska ensin esiintynyt tulkki puheen lause lauseelta hyvin sujuvasti mandariinikiinaksi. Tämä on kuulemma käytäntö joka sunnuntai. Puhujan tavasta puhua olisi kuvitellut hänen olevan vihainen tai pitävän todella palopuhetta, mutta kun Ing-Marie kertoi meille jälkeen päin saarnan sisällön, ei ruumiin kielen tulkintamme ollut ollut lainkaan oikea.

Uskon tunnustaminen tuo vaikeuksia

Päivän teksti oli Apostolien tekojen 22. luku, jossa Jumala pysäyttää Saulin tiellä, sokaisee tämän ja lähettää julistamaan. En tiedä, miten tätä käsiteltiin mutta puhuja oli muun muassa maininnut siitä vaikeudesta, jonka moni kiinalainen kohtaa halutessaan tulla kirkkoon. Vaikka se näennäisesti on avoin, voi kirkossa käynnistä olla harmia esim. työelämässä. On siis paljon vielä niitä kristittyjä, jotka pitävät uskonsa salassa. Hän kannusti kuitenkin kaikkia uskaltamaan näyttäytyä kirkossa. (Sarkastinen huomautus: en kyllä ymmärrä, mihin ne loput mahtuisivat...)

Mihin Jumalaan uskot?

Puhuja oli myös selvittänyt Jumalaksiitettä, joka monelle kiinalaiselle

Fuzhouhun postitoimisto, valok. Outi Viitanen

Ruotsin kirkon lähettinä Kiinassa Outi Viitanen

Kallelan Keskitalosta maailmalle lähtenyt opettaja Outi Viitanen on jo vuosikausia toiminut Tukholman alueella peruskoulunopettajana. Viime elokuussa työmaa vaihtui englanninkielen opettajan toimeen Pohjois-Kiinassa. Hän on siellä Tukholman suomalaisen seurakunnan lähettinä. Seuraavassa Outi Viitanen kirje, jossa hän kertoo kirkonkäynnistään nykyisessä kotikaupungissaan.

Kukkakujan kirkko

Kävin tutustumassa kotikaupunkini Fuzhouhun keskellä sijaitsevaan Kukkakujan kirkkoon (Flower Lane Church). Useimmat Amity Foundationin opettajat käyvät siellä joka sunnuntai. Minulle matka on aikaisin sunnuntai-aamulla vähän pitkä, mutta aika näyttää tuleeko kirkosta "omani" vai hakeudunko jonkin lähiseurakunnan jumalanpalveluksiin.

Milloin jumalanpalvelus alkaa?

Jumalanpalveluksen alkamisaika ei selvinnyt minulle vielä käynnin jälkeenkään, sillä olin kuullut, että se ennen alkoi 8.30, mutta nykyään kello 9.00. Olin erään toisen suomalaisen opettajan kanssa paikalla 8.50 ja kirkonmenot olivat täydessä käynnissä. Viime kertaisen vierailun perusteella kuitenkin laskin, että alusta ei voinut vielä olla kulunut 20 minuuttia... Ehkä se joskus selkiää.

Tässä maassa ei ole mitenkään kummallista tulla jumalanpalvelukseen kesken kaiken, sillä ihmiset kulkevat kirkossa hyvin vapaasti ulos ja sisään kenenkään häiriintymättä, joten senkään vuoksi alkamisaika ei ehkä ole niin minuutilleen. Päätelin vähän, että he aloittavat sitten kun kirkko ja esipihat ovat täynnä. Sitä ne nimittäin olivat, kun saavuimme portille. Siinä meitä tervehti iloisesti punaiseen käsivarsinauhaan somistautunut järjestysmies. (Punaisten nauhojen näkemiseen olen jo tottunut, vaikka alussa ne aina muistuttivat Suomen sisällissodasta.)

Koko kirkon ympäristö oli täynnä väkeä. Kaikki seisovat, mutta en huomannut, oliko heillä tuolit vai ei, sillä oli virrenlaulun aika, jolloin seurakunta joskus seisoo, joskus ei. Uutta edelliseen käyntiin verrattuna oli televisiot kirkon nurkilla, joista ulkona olivat pystyivät seuraamaan jumalanpalveluksen toimittamista. Huomasin laitteiden hohtavan uutuuttaan, kun meidät ohjattiin ystävällisesti niiden ohi kirkon pääovesta sisään ja keskikäytävää pitkin kirkon keski-osaan, jossa länsimaalaisille oli varattuna istumapaikat.

Ulkomaalainen kirkossa!

Näillä neljällä penkkirivillä oli laput, joissa nähtävästi luki jotain varauksesta, sillä tavalliset kiinalaiset eivät niille uskaltaneet. Kahdella penkillä istui molemmissa kuitenkin yksi kiinalainen mies; tulkki. Tämä kääntää saarnan englanniksi vieressään istujille, joista kuitenkin vain lähin kuulee käännöksen. Tällä kertaa etuoikeuden sai ruotsalaisopettaja Ing-Marie. Omasta puolestani en tätä harmitellut, sillä näin ensikäynnillä minulle riitti aivan tarpeeksi katsoamista ja tunnustelemista, ilmapiiriin tutustumista ja henkilökohtaista harhautusta runsaaksi tunniksi.

Kirkko oli suurempi kuin Dalianissa näkemäni sekä paremmin hoidettu. Arvaan sisälle mahtuvan noin 400-500 ja ulos pari sataa henkeä. Alttariseinän risti oli punainen, sisältä päin valaistu ja sen yllä oli pyöreä sininen lasiornamentti-ikkuna. Seinät olivat valkoiset, mutta niillä oli ovien, alttarialueen ja sivusalin aukon päällä kipsi- tai puukaarikoristeet, jotka oli maalattu sinivihreiksi.

Saarna ei ollutkaan palopuhetta!

Alussa jumalanpalvelus toimitettiin yksikielisesti, kun viehättävän näköinen nuori nainen iloisine kasvoineen johdatti seurakuntaa laulussa ja rukouksessa. Koko ajan seistiin. Rukouksen aikana minua ensin hämmästytti, sillä kuvittelin esirukoilijan sanoneen jotain hauskaa, koska kaikki hymähtivät vähän väliä, mutta tarkemmin kuunneltuani tajusin heidän laushtavan "amen" melkein joka lauseen perään.

on epäselvä. Kuulemma, jos heille sanoo uskovansa Jumalaan, he voivat kysyä: "Mihin niistä?"

Tämän kuuleminen valmisti minua todennäköisesti vastaan tulevassa keskustelussa, sillä eräs oppilaani on jo kysynyt, onko minulla uskonnollinen vakaumus. Tämä tapahtui luokkahuoneessa, joten vastasin hyvin lyhyesti vain uskovani Jumalaan. Toivottavasti saan mahdollisuuden tarkentaa myöhemmin tätä henkilökohtaisemmassa keskustelussa. (Huom.: emme saa "julistaa" työssämme ja luokkahuoneesta on hyvä kuuluvuus naapuriluokkaan sekä käytävälle.)

Koti-ikävä

Saarnan aikana vaivuin omaan henkilökohtaiseen rukoustuokioon muistaten läheisiä ja rakkaitani, jotka ovat niin kaukana. Olen kuitenkin kuullut ilosanomia joidenkin läheisten elämäntilanteen paranemisesta ja tämän kiitollisuudesta tunsin kuinka suolaiset kyynelvet valuivat pitkin poskiani suupieliin. On kuin täällä kaukana olisi helpompi olla läheisiään lähellä rukouksessa kuin silloin kun välimatka on pieni, vain Ruotsista Suomeen.

Lopussa jäimme istumaan pitkäksi toviksi keskenämme, mutta silti poistuessamme jouduimme tuon massan joukkoon kun kaikki ahtautuivat pääkadulle pitkin kapeaa kukkakujaa. Portilla oli myytävänä kasettinauhuja, joihin päivän jumalanpalvelus oli nauhoitettu.

Tästä käynnistä jäi hyvä mieli, eivätkä penkkikään vaivanneet selkää liiemmästi tällä kertaa.

Muistoja Karjalaan paluusta

Kesäkuu vuonna 1941 antoi meille karjalaisille toiveita kotiinpääsystä. Odotimme tietoja rintamalta. Iloinen uutinen tuli meille kuolemajärveläisille elo-syyskuun vaihteessa. Kuolemajärvi oli vallattu takaisin. Valtuuskunta lähti tarkastamaan mitä oli sodalta säästynyt. Meille Siprolan- ja Viuhkolan kyläläisille tuli tieto että kylissä ei ollut ainuttakaan rakennusta, joten ennen seuraavaa kevättä ei ollut mahdollista päästä kotiseudulle. Kyliin joihin oli jäänyt rakennuksia pääsivät palaamaan jo syksyllä 1941. Siprolan ja Viuhkolan kyläläisille koitti ilon ja onnen päivä huhti-toukokuun vaihteessa 1942, kun valmistui pahvista rakennettu parakki meidän entiseen pihapiiriin. Parakki oli noin 20 metriä pitkä ja 6 metriä leveä. Asukkaita oli heti keväällä noin 50 henkeä, kun jokaisella perheellä oli kiire kylvämään peltoja ja rakentamaan. Toukokuun lopulla oli niin paljon väkeä, että Kansan raunioille rakennettiin toinen parakki. Väki lisääntyi ja juhannuksen aikoihin molemmat parakit olivat täynnä. Eihän parakissa kukaan ehtinyt oleskelemaan, vaan käytiin syömässä ja nukkumassa, koska kaikilla oli kiire saada oma katto päänsä päälle. Parakissa oli vain yksi pieni hella, jossa jokainen valmisti ruokansa. En tiedä onko aika kullannut muistot, kun muistiini ei tule ainuttakaan riitaa hällän käytöstä, vaikkakin siinä keitteli toistakymmentä perhettä ruokansa. Leipominen oli työlästä, kun ei ollut uunია koko kylässä, sillä kaikki uunit oli purettu ja tiilet viety. Ainoa purkamaton uuni löytyi Rihmanojan mäestä Junnoselta, jossa kävimme leivät paistamassa. Karvosen Antton muurasi uunin oman mäen rinteen ja laittoi lautoja, joissa leivät saivat nostattavaa. Muistan eräänkin leipomiseni kun leivät olivat nousemassa ja hiilet uunissa ja tuli sade, eikä ollut muuta mahdollisuutta, kuin hiilet pois ja leivät uuniin. Vaikeuksia oli monenlaisia, mutta valituksia ei kuulunut, vaan jokainen oli tyytyväinen päästessään takaisin kotiin. Terveystilanne oli hyvä, vaikka olosuhteet olivatkin niinkin huonot. Joillekin hyttysen pistos aiheutti ihon ärtymistä. Kaatuneita oli vielä hautaamatta lähimetsissä, joka aiheutti pelkoa tautien leviämistä. Kauppoja ei ollut paikakunnalla, mutta kesällä Kaukjärven Osuiskauppa aloitti toimintansa, vaan tavaraa ei riittänyt kaikille. Ostokset käytiin tekemässä noin 20 kilometrin päässä Johanneksen Karhulas- tai Perkjärvellä. Usein oli lähdettävä 40 kilometrin matkan päähän Viipuriin ostamaan jauhoja ja ruokatavaraa kulkuvälineenä polkupyörä. Olosuhteet paranivat syyskesällä, kun Vesa aukaisi kauppansa Kaukjärvellä ja Kuolemajärven asemalla oli myös kauppa. Kulkuyhteydetkin paranivat, kun linja-autovuoro muutaman kerran viikossa kuljetti asukkaita Viipuriin. Kaikesta oli vielä puute, mutta työtä oli jokaisella. Olen jällempäin ajatellut mistä tuli se voima niin vanhemmille kuin nuorillekin, että siitä kesästä selvitettiin niinkin hyvin. Heinäkuussa ensimmäiset perheet olivat saaneet jonkinlaisen suojan ja muuttivat omille raunioilleen. Kirveiden kalkatus ja vasaroiden pauke kuului melkein läpi yön jokaisesta kylän kolkasta. Kun väki väheni parakista saivat asukkaat tavaransa katon alle joi- ta oli säilytetty taivasalla.

Syyskuussa muuttivat parakista viimeiset asukkaat oman katon alle ja olivat myös saaneet elämilleen jonkinlaisen suojan. Olin kesän Siprolassa isäni ja veljeni kanssa. Äitini jäi nuorempien sisarusteni kanssa sijoituspaikkaamme Kankaanpäähän. Olimme saaneet uuden rakennuksen asuttavaan kuntoon ja koko perhe tuli jouluksi kotiin.

Vuonna 1942 Suikin pihapiiriin rakennettu parakki, etualalla Vihtori Suikki ja Eino Luukkonen. Takana olevaa mäntyä oli käytetty tähtystyspaikkana sodassa.

Kesä oli työntäyteinen kaikille, myös minulle 16 vuotiaalle tytölle, kun hoidin eläimet joille vesi oli kannettava puolen kilometrin päästä. Meidän kaivo oli räjäytetty josta ei saanut vettä. Heinätyöt oli tehtävä ja hankittava eläimille talviruoka. Viljat niitettiin sirpillä ja koottiin kaapunoihin tyvet ulospäin ja peitettiin päältä, niin saatiin hyvät suojattua syysateilta. Käytössä oli ainoastaan yksi pui- makone, jolla useamman kylän vilja puitiin. Meidän vilja puitiin kun lumi oli jo maassa. Kotiseudullemme kuului jatkuva tykkien jylinä ja syysiltojen pimetessä tykkien suulieskat leimusivat taivaalla. Kaksikymmentäkolme perhettä oli päässyt oman katon alle ja odotimme rauhallisin mielin talvea. Olimme keränneet marjoja, sienä ja kaikkea mahdollista ruokaa talven varalle. Perhe oli puolen vuoden jälkeen taas kaikki yhdessä. Lapset aloittivat koulunkäyntinsä syksyllä ja talvi kului aikuisilta työn merkeissä. Kevät 1943 oli lämmin ja kaunis. Asukkaita alkoi saapua lisää kotiseudulleen. Asukkaat ahersivat sodan tuhoja korjaten. Ei tullut mieleen, että sodan kulku voisi vielä muuttaa elämäämme. Vaikkakin sodan äänet kuuluivat päivittäin, olimme vuoden ajan siihen tottuneet, emmekä tunteet uhkaa, vaan olimme onnellisina ja tyytyväisinä. Vuoden -43 keväällä aloitettiin kartoittaa uusia teitä ja asuinpaikkoja, kun Kaukjärven kylästä suunniteltiin asuttaa osa Taipaloon. Minäkin siirryin mittaus- ja kartoitustehtäviin. Oli työntäyteinen kesä, kunnes syyskuussa loukkasin jalkani. Se oli kipsissä useita viikkoja, mutta marraskuussa palasin jälleen Taipaloon jatkamaan työtäni. Seuraavana talvena ja keväällä tuli useita tyttöjä raivaamaan tielinjoja, sillä jo-

kainen yritti parhaansa, koska miehet olivat rintamalla ja rakennustoissa. Kesän aikana oli kylään saapunut vielä kolme perhettä. Entisistä asukkaista puuttuivat ainoastaan Fredrik ja Nikolai Valtosen perheet, Kustaa Iivanaisen perhe, Toivo Rämön perhe ja Karoliina Sipronen. Kului talvi ja tuli kevät 1944. Vaikkakin sotarintamalta kuului hälyttäviä tietoja saksalaisten tappioista, emme ajatelleet sen koskevan meitä. Kylvettiin viljat, lisättiin rakennuksia ja jälleenrakentaminen jatkui kaikkialla. Valkeni lauantaiamuksi kesäkuun 9 päivä 1944 ja lähdin linja-autossa Viipuriin. Tykkien jylinä kuului kovin, mutta siihen olin tottunut. Viipuriin saavuttuani alkoi ilmahälytys. En tiennyt taistelulinjojen murtumisesta, mutta näin La- guksen joukkojen siirtyvän Viipurin kautta Kannakselle. Jatkoin Viipurista linja-autossa Muolaan Kuusaan kylään serkkuni häihin, jotka piti olla sunnuntaina. Sunnuntaina aamuyöllä heräsimme, kun Kivennavalta pakenivat pyrkivät lepäämään. Lähtö oli tullut yllättäen, mutta Muolaassa ei vielä sunnuntaina iltapäivällä tiedetty lähdöstä. Lähdin kotimatalle ja monenlaisten vaiheiden kautta saavuin kotiin iltayöstä. Salomon Riskin tapasin neljän tien risteyksessä, kun oli lähdössä kotoaan ja kertoi kylään jääneen vielä muutamia henkilöitä. Isäni oli viemässä äitiäni ja nuorempia sisaruksiani Kämärän asemalle, mutta oli sanonut palaavansa vielä kotiin. Kesäkuun yö oli valoisa ja kylä näytti hiljaiselta. Näin ihmisiä liikkuvan Siprolalla, jotka lähtivät kylästä maanantai-aamulla. Yöllä palasivat miehet neljällä hevosella Kämärän asemalta, jonne olivat kuljettaneet naisia ja lapsia, sekä lähtivät kuormineen jälleen asemalle. Siprolan ja naapurikylien

evakuointi oli alkanut sunnuntaina aamulla, jolloin karja ja siviiliväki siirrettiin pois ja määränpääksi ilmoitettiin Halikko. Karja oli koottu Jutkanmäelle, josta ajettiin Kämärälle.

Viimeisten lähdettyä maanantaina jäimme Väinö Pentikäisen kanssa kylään. Evakuointipäällikkö Väinölä määräsi ruokkimaan kylässä olevaa pikkukarjaa. Kuljimme autioissa taloissa ruokkimassa vasikat, lampaat ja siat. En osaa kuvata miltä tuntui katsella autiota kylää, jota muutama päivä sitten jokainen innolla rakensi. Nyt kylä oli autio, kaikkialla oli näkyvissä kiireinen lähtö. Liikkuminen kylässä oli vaikeaa, kun venäläiset lentokoneet olivat jatkuvasti kylän päällä. Kylän kohdalla näkyi pommien irtoaminen koneista, kun ne pommittivat lentokenttää, tietä, ja Ryysysiltaa. Koneista yritettiin ampuu kaikkea kylässä liikkuvaa. Tiistaina illalla tulivat isäni ja Taavetti Pentikäinen vielä kotiin, mutta Ryysysillä sotilaat olivat ilmoittaneet, ettei kylään saa enää mennä. Sotilaiden saatua tietää, että kylässä on vielä siiviliväkeä saivat he luvan palata kylään. Puolenyön mais- sa olimme kotipihalla lähtövalmiina, kun viholliskoneet tulivat ja alkoi tulisi jolloin isäni sanoi: ”tähän taitaa matkamme loppua”. Tämä oli toinen kerta kun kotimme oli jätettävä. Minusta tuntui, että tämä lähtö oli vielä raskaampi kuin ensimmäinen. Talvi- sodan lähtö oli joulukuun ensimmäisen päivän ilta ja lähdimme tuntemattomaan, ainoa valomme oli takana palavat kylät. Nyt oli kaunis kesäkuun yö ja kesä kauneimmillaan. Oli raskasta jättää koti ja kotiseutu, kun jäi kaikki mitä kaksi vuotta oli suurin toivein rakennettu. Väsyneinä ohitimme aution ja tyhjän Summan kylän. Kämärän asemalle saavuimme keski- viikkoamuna 13 päivänä kesäkuuta. Keski- viikkona lastasimme tavaroi- ta rautatievaunuihin, mutta vasta tors- taina saapuivat vaunut lemmiä ja pik- kukarjaa varten. Veturia ei saapunut ja jouduimme jäämään yöksi Kämärän asemalle. Lentokoneista tulitettiin, mutta säilyimme vahingoitta. Perjantaina aamulla kuulin, että vihollinen olisi noussut maihin Koivis- ton saarille ja Viipurissa rautatierata olisi poikki. Hevosia ei lastattu vau- nuihin, koska tilaa oli vähän. Niin lähdimme hevoskyydillä perjantaina aamulla Kämärältä. Ohitimme iltapäivällä Viipurin, jota vihollinen pommitti. Vihollishävittäjät lensivät tielinjoja pitkin ja ampuivat. Maasko- lan ratapihalla paloi ammusjuna. Kun pääsimme Viipurin ohi oli matkante- ko turvallisempaa. Jatkoimme mat- kaa ja matkan varrella yritimme ju- naa mutta niissä ei ollut tilaa. Juhannukseen saakka oli sateista ja monta yötä nukuimme märät vaatteet päällä paljaalla lattialla, kun ei ollut muita vaatteita mukana. Joskus oli vaikeuk- sia päästä yöksi sisälle. Matka kesti heinäkuun toiseen päivään, kun saa- vuimme Halikkoon, josta perhe oli saanut majapaikakseen saunakama- rin. Tästä alkoi toinen evakkotaival. Tiesimme, että koti ja kotiseutu oli jätettävä, sekä sydämessä pelko miten käy isänmaan. Näin karjalaiset vaelsi- vat tuntematonta tulevaisuutta kohti.

Milja Neuvo

Siprolan kylän sotapoikia lomakuvassa Karvosen uuden talon päädssä kesällä 1943.

Mietteitä ensi vuoden talousarviosta sekä kuntasuunnitelmasta

Vuoden 1992 talousarvion laadinnassa on ollut poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä. Vuoden 1990 tulojen verotus on vielä pahasti kesken. Tämä on aiheuttanut sen, että äyrinhintalaskelma on täytynyt laatia osittain tyhjän päälle. Laskelmassahan vuoden 1990 tuloista kertyvä veroäyrimäärä on vuosien 1991 ja 1992 tuloista kertyvien äyrimäärien lähtökohta-arvo. Tänä vuonna on ollut siten tavanomaisen kahden epävarman vuoden sijasta kolme vuotta. Edelliseen vuoteen verrattuna on oletettu, että vuoden 1990 tuloista äyrimäärä nousee 7 prosenttia, vuoden 1991 tuloista 2 prosenttia. Sen sijaan vuoden 1992 tuloista verrattuna edelliseen vuoteen on vähennystä 2 prosenttia. Veroäyrin hinta on vahvistettu edelleen 17,5 penniksi.

Talousarvion laadintaa ovat vaikeuttaneet myös koko syksyn paikallan polkeneet tupo-neuvottelut sekä valtion budjettiin liittyvät säästölait. Devalvaatio ja sen jälkeinen tupo-ratkaisu toivottavasti selkeyttävät ja vakauttavat maamme ja kuntien talouden.

Talousarvion laadintaohjeissa lähdettiin siitä, ettei reaalkasvua saa syntyä ollenkaan. Kokonaisuus huomioon ottaen tähän tavoitteeseen päästiin, sillä käyttötalouden nousu jää n. 3 prosenttiin. Kuluvaan vuoteen verrattuna pääomatalouden osuus jää varsin pieneksi, sillä vähennystä on peräti 55 prosenttia. Pääomatalous on n. 10 prosenttia kokonaisuudesta. Kunnan ensi vuoden talousarvion loppusumma on n. 27,5 milj. markkaa, jossa on vähennystä edelliseen vuoteen n. 8 prosenttia.

Vaikka talousarvion loppusumma on saatu puristettua selvästi kuluva

vuotta pienemmäksi, jää siihen eräs varteenotettava heikkous. Käyttötalouden ylijäämä penniä/veroäyri jää varsin alhaiseksi eli 0,87 penniksi. Markkoina se tekee 689.910 mk eli tällä summalla voidaan kattaa pääomamenoja. Käyttötalouden ylijäämä on tärkein kunnan taloudellista tilaa esittävä mittari. Käyttötalouden ylijäämän korottamiseen on olemassa vain kaksi keinoa. Toinen on veroäyrin hinnan nostaminen ja toinen käyttötalousmenojen karsiminen. Veroäyrin hintaa ei päätetty nostaa ensi vuodelle, joten ainoaksi keinoksi jäi käyttötalousmenojen karsiminen. Käyttötalous on vedetty varsin kireäksi huomioon ottaen nykyisen palveluvarustuksen. Merkittäviin supistuksiin ja todellisiin säästöihin ensi- ja varsinkin seuraavina vuosina olisi päästy palveluja varsin lievästi leikkaamalla. Tähän ei oltu vielä päättävissä elimissä valmiita. Näyttää nyt ainakin tällä hetkellä siltä, että olemme tulleet sellaisen aikakauden kynnykselle, jolloin mukavien, kaikkien hyväksymien päätösten sijaan joudutaan tekemään ikäviä päätöksiä. Tähän meidän on asennoitettava ja totuttava. Muuta ratkaisua ei ole. Mitä aikaisemmin tähän ryhdytään, niin sitä parempi se on kunnan talouden kannalta.

Vuoden 1992 talousarvio on rakenteeltaan edellisten vuosien kaltainen. Nykyiset palvelut säilytetään. Ainoa varsinainen uudistus tulee olemaan jätehuollon kohdalla. Ensi vuoden puolenvälin paikkeilla tullaan siirtymään eräiden Auranmaan kuntien yhteiseen jätehuoltojärjestelmään. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että yhdyskuntajätteet kuljetetaan Turkuun käsiteltäväksi. Niiden kuntalaisten yhdyskuntajätteet, joita ei kerätä suo-

raan pakkaavilla autoilla, toimittavat nämä jätteet Tarvasjoen nykyiselle kaatopaikalle perustettavalle jäteasemalle pakattaviksi erityiseen konttiin ja Turkuun vietäväksi. Muut kuin yhdyskuntajätteet (esim. rakennusjätteet, metalliromut, maa-aines jne.) käsitellään Tarvasjoen jäteasemalla. Ongelmajätteiden pienerät kerätään myös erityiseen ongelmajätekonttiin. Tähän uuteen jätehuoltojärjestelmään siirtymisestä tiedotetaan kuntalaisille myöhemmin erikseen, kun asiaan liittyvät kaikki yksityiskohdat on ensin päätetty. Tärkeimmät päätettävät asiat ovat jätehuoltomääräysten antaminen sekä jätehuoltotaksan vahvistaminen. Taksat laaditaan aiheuttamisperiaatteen pohjalta eli suomeksi sanottuna, että se, joka jätettä tuottaa, se myös maksaa jätteen käsittelystä aiheutuvat kulut.

Kuntasuunnitelmaehdotuksesta vuosille 1992–1996 voidaan poimia kaksi suuruusluokaltaan merkittävää kohdetta. Toinen hankkeista on vanhusten palvelukeskus tukiasuntoineen, joka on ajoitettu vuosille 1994–1995. Kustannusarvio on 4,6 milj. markkaa. Hanketta on valmisteltu pitkään ja perusteellisesti. Pian alkaa olla päätösten teon aika. On päätettävä toteutetaanko ylipäänsä koko hanke, jos toteutetaan, niin mihin se rakennetaan, rakennetaanko se suunnitellussa laajuudessaan, puretaanko vanhainkotikuntainliitto jne. Tämä on sen suuruusluokan asia, että siitä tulisi vallita mahdollisimman laaja yksimielisyys. Tämän hetken ja jo lähitulevaisuuden avainsana vanhustenhuollon järjestämisessä on mielestäni avohuolto. Kehittynyt ja kehittyvä avohuolto (sosiaalitoimi ja terveydenhuolto) pystyy hyvin selviytymään ja hoitamaan varsin huonokuntoisakin vanhuksia avohuollossa. Tästä on viimeaikoina julkisuudessa saatu varsin rohkaisevia esimerkkejä (vrt. Karja-

lohja ja Sammatti sekä Paltamo). Karjalohjan ja Sammatin vanhainkotikuntainliitto purettiin ja vanhustenhuollossa siirryttiin avohuoltoon. Kustannuksia säästetään ja samalla vältetään vanhusten laitostumista ennen aikaisesti tai kokonaan. Vanhukset haluavat, uskoisin ainakin, asua omassa kodissaan tai kodinomaisessa palvelu- tai tukiasunnossa mahdollisimman pitkään, mikäli voidaan taata riittävä turvallisuus ja tukipalvelut. Uuteen vanhustenhuollon järjestelmään siirtyminen onnistuu vain ja ainoastaan, jos kaikki asiaan liittyvät tahot ovat varauksettomasti asian kannalla ja puhaltavat yhteiseen hiileen.

Toinen merkittävä hanke suunnittelukaudella 1992–1996 tulee olemaan ylävesisäiliön ja siihen liittyvien johtolinjojen rakentaminen. Hanke ajoituu vuodelle 1993. Kustannukset ovat n. 1,9 milj. markkaa. Parravahan Vesi Oy laaditti Insinööri-toimisto Paa-vo Ristola Oy:llä jäsenkuntien säiliötilan ja paineenpidon tarvetarkasteluvuorokauden.

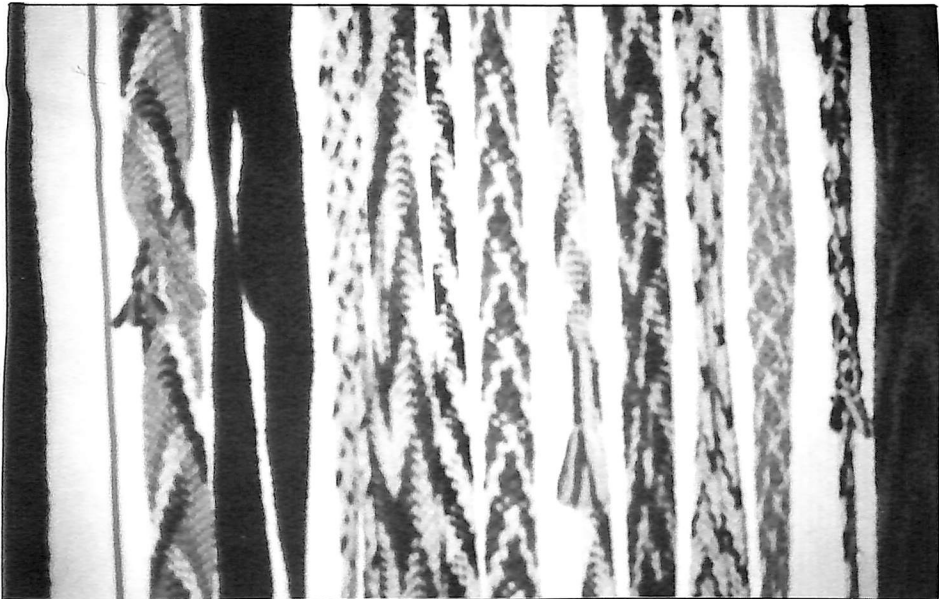
Tämän mukaan ajoittain suuretkin painevaihtelut ja siitä johtuvat veden epäpuhtaudet eivät poistu ennenkuin kaikissa jäsenkunnissa on ylävesisäiliöt. Matakako-suunnitelmahan jo aikoinaan edellytti ylävesisäiliöitä, mutta tähän saakka ollaan joten kuten selviydytty ilman niitä. Nyt, kun vedenkulutus on noussut lähes kaksinkertaiseksi, olisi aika toteuttaa ylävesisäiliöt.

Tässä muutamia mietteitä ensi vuoden talousarviosta ja kuntasuunnitelmasta vuosille 1992–1996.

Toivotan tämän lehden välityksellä kaikille kuntalaisille rauhaa joulua sekä onnellista ja entistäkin parempaa uutta vuotta.

Stig Nyberg
Kunnanjohtaja

Naisten käsioita jatkoa siv. 3

Äiti Helmin polustimia. Taito oli lähes 70 vuotta tallennettuna aivoihin ja otettiin käyttöön eläkepäivinä lapsuuden opeista.

Mattilan mäkitupalaisillissa Italiaan avioitunut Minna Maaniitti ja aviomiehensä Alberto Sgerri antavat arvostusta vanhalle käden taidolle.

aikakaudella peiton lisäksi kudottiin seinävaate tapetin suojaksi.

Koristetyynyjä on valmistettu eriteknikoilla. Kallelan Rannikossa oli Häijerin Mamma, joka kuljetti linjapiilissä Turusta tilkkuja vielä vanhoilla päivillään ennen sotia. Hän teki satoja tilkkutyynyjä, "et'sit olis aksjonnis jottain myytävää" -varten. Hänen jälkeensä oli sota-aikana huutokauppa ja tyynykauppa kävin hyvin.

Ryijyperinne on paikkakunnalla vanhaa. Perinääri 1861-luvulta olevaa ryijyä on kaksipuoleisena käytetty ensin peittona, nyt se tuskin pysyy enää seinällä. Paikkakunnalla on myös vanhoja puoliryijyjä. Raanut ja poppanat ovat nuorempia.

Keinutuolimattoja on tehty eri tekniikoilla.

Akkunaverhoja ja salusiinikankaita on kudottu pellavasta, puuvillasta ja villasta, sota-aikana myös itsekehräystä pehmeästä sillasta.

Pöytäliinoja on kudottu juhla- ja arkisempaan käyttöön pääasiassa erilai-

sesta pellavasta eri sidoksina ja maltein.

Käsinkirjonnalla ja virkkaamalla ovat syntyneet myös monet liinat ja seinäkoristeet esim. taulu "oma koti kullan kallis."

Pyyheliinakankaista kauneimmat kelpasivat ensin pöytäliinoiksi. Hantuuksia eli pyyhkeitä valmistettiin eri kokoisia eri tarkoituksiin.

Liinavaatteet nimikoitiin usein suuritöisestikin, vaatteet käytettiin myös loppuun paikattuna ja parsittuna.

Lopuksi kuitenkin vaatteet joutuivat matonkuteiksi leikattavaksi. Tästä johtuen kodeista ei tahdo löytyä vanhoja tekstiilejä.

Tilkkutöistä mainittakoon mattojen lisäksi peitot, kassit ja tietysti nukun vaatteet räsynukeille, joilla myöhemmin oli jo posliinipää.

Räsymattoihin alettiin sotien jälkeen hankkia tekstiileilläisuuden jättilkkuja vanhan kuteen lisäksi. 1930-luvulla tulivat muotiin kuviolliset karvalankamatot, joihin käytettiin

"Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa."

myös villaa. Pellavaisia kesämattoja näkyi salimattoina.

Tekstiilitöiden lisäksi vuosittain tehtiin **luutia** sekä koivun varvuista että kraakun varsista. **Varpuvispilät** oli tehtävä keväällä, samoin puurohärkimet, vihdat kesällä vitsasiteellä.

Syksyllä väännettiin padan alle uusia oljista pataluhat eli virvelit.

Töiden oikea ajoitus oli tärkeää, esim. pimeänä aikana kehrättiin ja kevätkirkkailla valkastiin hangella langat ja tuotiin kangaspuut sisälle, suuren rakentamisvaiheen jälkeen oli hauska helskytellä kangasta ja nähdä työn tulosta ja todeta että "kudottu rakettu kangas". Siinä oli luovan työn iloa. Työnteolle annettiin suuri arvo, samoin tavaralle jota itse tuotettiin. Ei ollut jäteongelmia, eikä luonnon tuhoamista. Taitoa ja viisautta oli paljon, koko ajan jälkipolvien ajatellen.

Saara Nikander

Veteraanit muistelivat

Tarvasjoen urheilijat olivat kutsuneet joulukuun 15 päivänä 1990, ennen joka vuotisen joulujuhlan alkua, kolme vuosisadan alkupuolen urheiluveteraaneja muistelemaan entisiä aikoja Raimo Rauhalan kotiin Euralle. Koko iltapäivä siinä kului entisiä muistellen ja noita aikoja nykypäivään verraten. Tilaisuudesta otettu videonauha tallensi tuleville polville veteraanien tarinoita, joista muutamista Tarvas-lehtikin tahtoo lukijoilleen kertoa.

Mukana muistelemassa olivat Erkki Yrjänä, Yrjö Leino ja Antti Lehtonen. Niille, joille edellä mainitut nimet eivät ole tuttuja, kerrottakoon vähän taustaa.

Erkki Yrjänä on syntynyt Herrasmannin tilan poikana ja toimi Rauhalinnan isäntänä sotavuosiin asti. Osallistui vapaussotaan ja ns. Vienan retkeen. Toimi 1922–34 Tarvasjoen kunnankirjurina ja kunnallislautakunnan esimiehenä 1929–34. Toimi mukana niin nuorisoseurassa kuin sen urheilijoissa, joiden puheenjohtajana hän oli. On kutsuttu Tarun kunniapuheenjohtajaksi. Sodasta palattuaan hän toimi sanomalehtimiehenä Harjavallassa ja viettää nykyään eläkepäiviä Porissa Irja-vaimonsa kanssa. Muistelutilaisuuteen hän yli 92 vuodestaan huolimatta saapui omalla autolla suoraan Porista.

Yrjö Leino on syntynyt Kuusjoelta 1904, mutta saapui jo aivan pienenä Tarvasjoelle, kun isä tuli sepäksi Juvan kartanoon. Välillä isä oli myös Herrasmannilla, mutta palasi taas Juvalle. Käytyään armeijan 1922–23 Yrjö Leino innostui suojeluskunnasta niin, että toimi paikallispäällikkönä Halikossa 1924–26. Täältä hän meni vapaaehtoisena RUK:hon ja toimi sen jälkeen sotiin asti paikallis- ja aluepäällikkönä Keski-Suomen SK-piirissä sekä rikospoliisissa Helsingissä. Viime sodissa hän toimi Luhangan kompanian päällikkönä. Sodan jälkeiset vuodet kuluivat kirjanpitoalalla Helsingissä. Lapsuuden muistot ja nuoruuden reipas urheilutoiminta Tarvasjoella, jätti Leinoon syvän kiintymyksen tähän seutuun, jonne hän vielä vanhuudessa ikäisekseen reippaana ja ryhdikkäänä usein palaa.

Antti Lehtonen on muistelijoina nuorin, syntynyt 1907, mutta elänyt myös lapsuutensa ja nuoruutensa Tarvasjoella. Isä Albert Lehtonen viljeli ensin Tyllilän Prusilaa ja Seppälän Kalliola, mutta osti 1917 Euran Virolan, josta Antti yhdessä Herrasmannilta tulevan Yrjö Leinon kanssa kulki Euran kouluun. Palattuaan sotaväestä 1928 Hyrylästä ajoi ajokortin ja on näin omistanut sen jo yli 62 vuotta. Toimi autoilijana ja puutarhurina Piikkiössä, missä nyt viettää yhdessä Tarvasjoelta syntyisin olevan Hilja-vaimon kanssa eläkevuosiaan. Hänen poikansa Kalevi oli 1960-luvulla eräs Suomen parhaimpia kuulantöntäjiä, jonka tytär Kaisa on tällä hetkellä maamme eturivin korkeushyppääjiä.

Varhaisimmat urheilumuistot

Varhaisimmat muistot ajoittuvat Tukholman olympialaisten nostattaman urheilunostuksen aikaan. Ensimmäiset pyöräilykilpailut muistetaan Hämeentiellä ajettuna jo ennen kyseisiä olympialaisia. Lähtö oli Koskella ja käännospaikka Liedon rajalla, joka tuolloin oli Kättylän aitan kohdalla. Vilho Tilkainen Karinaisista oli hyvä pyöräilijä, jopa olympiakävijä ja hänen muistetaan tulleen toiseksi Turun A. Raidan jälkeen. Raita olikin Tukholmassa kuudes.

Ensimmäisinä yleisurheilukilpailuina Yrjänä muistaa kirkkoherra K. Turtolan poikien kanssa järjestetyt kilpailut 1914. Varmaan niitä oli pidetty jo ennenkin, koska nuorisoseurassa oli alkanut urheiluosasto jo

1909. Turtolan Jussi oli Yrjänän Erkin kanssa saman ikäinen, kuten Tarvasjoella usein kesä viettävä A. F. Airo, josta myöhemmin tuli kenraali. Kuin luonnolliseksi urheilukentäksi muodostui nuorisoseuran talon piha, jossa oli kuularinki ja pituushyppy-paikka. Lyhyet- ja keskipitkät matkat juostiin Hämeentiellä. Talon edessä oleva suora oli 400 metriä. Pian joukosta alkoi erottua parhaat juoksijat, Paavo Maunula oli aluksi haka matkalla kuin matkalla, mutta myöhemmin Niilo Koivunhalo alkoi voittaa toiset. Lyhemmillä matkoilla Hallanheimon Eemeli ja Keskitalon Väinö nousivat nopeimmiksi. Itsenäisyyden alkuvuosina juostiin jo piirinmestaruuksia ja nousipa Koivunhalo Turkuun muutettuaan 1500 metrin Suomen mestariksi.

Sunnuntaiaamuisin kokoontui poikia ns. talon nurkille harjoittelemaan. Eräät nuorukaiset olivat luonnonlahjaakkuuksia, jotka enempiä harjoittelematta voittivat toiset. Euran Heikkilässä asuva Oskari Virtanen työnsi kuulaa kevyesti yli 10 metriä ja voitti kaikki. Suuri ihme olikin, kun suojeluskunnan urheiluharjoituksia tarkastamaan tullut Yrjö Lumio työnsi melkein vauhdittua yli 12 m. Toivo Litko näytti heittäjän kykyään viskaamalla ns. talon nurkalta keihään yli puhelinköiden ja Hämeentien Nokan pellolle. Hän ei kotimaassaan kai koskaan kilpaillut, mutta heitti Saksassa opiskellessaan yli 60 metriä. Erinomaiseksi ampujaksi kehittyi

Urheilijat muistivat veteraaneja.

Harvassa alkavat olla ne ihmiset, jotka muistavat urheilutoiminnan alkuaikojia Tarvasjoella.

Rauhalinnan torpasta Niemelän läheltä lähtenyt Väinö Salminen. Jo 1918 hän oli näyttänyt taitojaan Euran Uudentalon tuvassa ampuamalla liikkuvaan kellon tärppästikkään tuvan perältä pistoolilla isännän luvalla. Myöhemmin hänestä tuli pienoiskiväärissä suurmestaruuden ampuja ja olympiakävijä. Toimittuaan poliisina Helsingissä hän kuoli auto-onnettomuudessa. Hyviä ampujia löytyi Tarvasjoelta muitakin mm. Ali-Mattilan veljekset, joista Rikhart voitti kiväärissä suojeluskuntien SM-mestaruudenkin.

Hiihdossa oli alkuun hakoja samat nimet, kuin juoksussakin. Tavallisesti hiihrettiin tasamaata. Ns. talolta latu kulki Yrjäntylän ja Kallelan suuntaan, jossa käännospaikka oli Korsoonmäen alla. Suksissa oli mäystimet ja jalassa kärkekengät. Siteet tulivat vasta 1930-luvulla. Jonain talvina oli vähän lunta, jolloin hiihrettiin jokijäällä. Eräissä kilpailuissa, kun lumi loppui, sai ottaa suksit pois jalasta ja juosta ne selässä maaliin. Nyt Koivu-

nalho, joka muuten hävisi hiihdossa Maunulalle, voitti. Myöhemmin Aarne Saarlin voitti kaikki ja oli mm. pronssilla nuorten SM-kilpailuissa 1923. Myös Suomen veljessarja oli erinomaisia hiihtäjiä.

Myös osattiin juhlia

Kaikkien muistelijoiden mieliin ovat jääneet Nuorisoseurapiirin kesäjuhlat Tarvasjoella 1921. Knaapin ahteella ollut laululava ja joentörmäällä nouseva luonnon muovaama katsomo oli juhlien keskus. Ns. talolla pidettiin kokoukset, näytelmäkilpailut ja iltaamat sekä sen kentällä urheilukilpailut. Rukoushuone juhkakentän ja Ns. talon välillä oli kansliana ja ravintolana. Onnistuneista juhlista lehdet kiittivät erityisesti Ns. talon salin kattoa, joka paperiliuskoin oli koristettu Suomen lipuksi. Urheilukilpailuista oli erityisesti jäänyt mieleen suuresta tunteettomuudesta kisoihin saapunut Kuusjoen Lindgren, joka kaikkien hämmästyksensä voitti kiekonheiton tuloksella 39.10 lyöden ennakkosuosit Liedon Mäen ja Taatilan. Tuolloin 40 m. ylittäjiä oli vähän ja A. Taipaleen 1913 heittämä ME 48.21 oli edelleen voimassa.

Myös voimakas näytelmäharrastus oli monien muistissa. Leino muisti kuinka osuuskunnan myyjä Hurme innosti kerran pitämään naamiaiset. Siitä tuli suuri menestys tuottaen 6 000 mk. Lehdet kirjoittivat: "Naamiaisissa oli hämähä värialaistus ja muukin sen mukaista." Rahoilla ostettiin nyrkkeilyharjoituspallo Ns. talolle ja paljon muuta. Myöhemmin idearikaasta Hurmeesta tuli Maamiesten kaupan johtaja ja pankkimies.

kaa. Nykyiseen kuntoon kenttä saatiin vasta 1936 ja peräti tarpeellinen kenttätupa 1937. Muistelijat ihmettelivät koko kunnan nuorisoyksimielisyyttä. Vaikka kansalaissota täälläkin jakoi kansaa, oli kiistat pian unohdettu ja kuntaa kehitettiin yhdessä. Niinpä nuorisokävi niin Ns. talolla, kuin Työväentalollakin. Joskus Kalliolan Kustaa kyllä saattoi pilke silmäkulmassa huomauttaa: "Eiks nuorisoseurantaloll tänäpän luontaan olekka, kon te kaikki tänne tulitte?" Edellä kerrottujen kesäjuhlien eräänä juhlapaikkana Ns. talon lisäksi olikin juuri Työväentalo kentän lähellä.

Yrjö Leino muistaa kuinka Ns. talon nurkalla Eskolan Arvo (Suomi) hänelle ensikerran näytti luonnosta urheilijain merkiksi. Se neulottiin myöhemmin Euran Uudessatalossa uuteen urheilijain lippuun ja myös rintamerkki sai sen muodon. Arvo Suomesta valmistui myöhemmin rakennusmestari. Hän niin monen urheilijan tarvasjoelaisen nuoren kanssa sai antaa henkensä isänmaan puolesta viime sodissa.

Kansakoulupoikien iloiset ja kipeät muistot

Kaikki muistelevat hyvällä opettajalla Vilho Mattilalla. Hän osasi olla oppilaille tasapuolinen ja toverillinen. Leino muistaa, kuinka hän kiipesi lipputankoon, joka oli koulu kivikkoisen mäen laidalla. Ylös päästyään opettaja Mattila oli tullut alle ja kehoitti rauhallisesti, mutta nopeasti tulemaan alas. Seuraavana päivänä lähenyt lipputanko kaatui omia aikojaan.

Lehtonen muistaa kuinka Mattila aina meni tyttöjen puolelle pallopeleissä. Jos tytöt näin hänen avullaan voittivat, sai se pojat joskus hyökkäämään leikillä jopa opettajan päälle. Myös opettaja paini joskus suurimpien poikien kanssa. Voipa hän jälkeinpäin kehua voimakkaita poikiaan saamiaan mustelmia näytellen.

Tekniikan kehitys ja erityisesti auton tulo oli pojille elämys. Keskustelussa vilahtavat Mänpään Uudentalon auto jo 1915, Euran kylälaisten yhteinen kuorma-auto, Juvan punainen Fiat jne. Huonot tiet olivat autoilun esteenä. Syksyllä jäätyneet ravit kuluttivat auton renkaat, joita säkkejä sisään tunkemalla paikattiin. Väliin tekniikan ihme vaati luonnolliset hevosvoimat liikkuaan.

Nuorena työhön joutuminen nähtiin sekä raskaaksi, että siunaukseksi. Paljon ei muuta harjoitusta tarvittu, kun pehmeällä pellolla käveli yli kymmenen tuntia hangmon tai viettäriäkeen perässä. Kolmetoistavuotiaasta työnteko kokopäiväisesti tavallisesti aloitettiin. Vieläkin pienempänä tehtiin ns. lasten töitä: oijen perkausta, heinien luokoamista ja räppeiden haravointia jne.

Vapaussodan muistavat miehet vähän eri näkökulmasta. Yrjänä itse jo mukaan lähtien, Leino punakaartin tulona Juvalla ja reppuryssä Kriston putoamisena vettä puoliltaan olevaan autonalusmonttuun, Lehtonen taas 11 vuotiaan silmin Virolan mäeltä katsottuna. Kun päästään viime sotiin, jossa Leino oli kompanian päällikkönä, Lehtonen autokuskina ja Yrjänä mm. Karhumäkeen komennettuna yhteysupseerina ei tarinoista enää tahtonut tulla loppua. Lopuksi kaikki totesivat, kuinka Suomelle oli onneksi urheilleva, terve nuorisokävi, suojeluskunnassa opittu ampuamataito ja kurnalaisuus. Aluejärjestelmä teki mahdolliseksi vihollisenkin ihmettelemän nopean liikekannallepanon. Henkinen voima ja yksimielisyys lujitti koko kansan puolustustahdon.

Näin kului joulukuinen päivä iltaan ja videokasetti täyttyi. Muistot ajasta, joilta ei enää monta kertojaa ole elossa, oli tallennettu ja kiitollisuus kertojille lausuttiin monella suulla.

Kalervo Mäkinen